

**«6D030100 - Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD)
дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Исахов Бахытжан Сейдиллаевичтің
«Қазақстан Республикасын әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырудың конституциялық-
құқықтық негіздері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің
СЫН-ШІКІРІ**

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және / немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) Диссертация Қазақстан</p>	<p>Исахов Бахытжан Сейдиллаевичтің «6D030100-Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға арналған «Қазақстан Республикасын әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырудың конституциялық-құқықтық негіздері» атты тақырыптағы диссертациялық жұмысы ғылымды дамытудың «Елдің зияткерлік әлеуеті» атты басым бағытына сәйкес келеді.</p> <p>Диссертациялық зерттеу Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары және Ел Президентінің Қазақстан халқына «Қазақстан - 2030 Барлық Қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы» атты және Қ. Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Әділетті мемлекет.</p>

		Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты Жолдауларына сәйкес келеді.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға <u>елеулі</u> үлесін <u>қосады</u> /қоспайды, ал оның <u>маңыздылығы ашылған</u> /ашылмаған.	<p>Докторлық зерттеу ғылымға <u>елеулі</u> үлесін <u>қосады</u>, ал оның <u>маңыздылығы ашылған</u>.</p> <p>Докторлық диссертацияда автор Қазақстанның әлеуметтік мемлекет ретінде қалыптасуының құқықтық, тарихи және әлеуметтік аспектілеріне терең талдау жасайды. Жұмыс конституциялық нормалар мен құқық қолдану практикасын зерделеуге кешенді көзқарастың, сондай-ақ әлеуметтік мемлекеттің дамуы контекстіндегі қоғамдық қатынастардың өзгеруін терең талдаудың арқасында ғылымға елеулі үлес қосады.</p> <p>Автор көптеген құқықтық құжаттар мен ғылыми әдебиеттерді жүйелеп, талдап қана қоймай, азаматтардың әлеуметтік қорғалуын нығайтуға және мемлекеттік институттарды дамытуға бағытталған заңнаманы жетілдірудің нақты жолдарын ұсынды. Бұл жұмысты Қазақстан Республикасының конституциялық құқығы мен әлеуметтік саясатын одан әрі дамыту үшін өзекті және маңызды етеді. Осылайша, оның мәні мен ғылыми салаға қосқан үлесі диссертацияда жақсы ашылған және негізделген.</p>

3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған 	<p>Докторлық диссертацияда автор өзін-өзі жазу деңгейінің жоғары деңгейін көрсетеді. Бұл тақырыпты өз бетінше таңдауда, құқықтық нормаларды, тарихи контекстті және әлеуметтік мемлекеттің қазіргі даму тенденцияларын талдауға терең және жан-жақты көзқараста көрінеді. Автор қолда бар ғылыми тәсілдер мен құқықтық практиканы сыни тұрғыдан талдап қана қоймай, заңнаманы және оны қолдану практикасын жетілдіру бойынша өз ұсыныстарын тұжырымдайды.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>негізделген</u>; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>Докторлық диссертацияның өзектілігі Қазақстандағы әлеуметтік-құқықтық қатынастардың даму динамикасын талдаудың кешенді тәсілімен негізделген. Автор зерттеудің Конституциялық дамудың ерекшелігін түсіну, елдегі құқықтық жүйе мен әлеуметтік саясатты нығайту үшін маңыздылығын сенімді түрде көрсетеді. Жаһандану және қоғамдық қатынастарды трансформациялау жағдайында әлеуметтік мемлекеттің қалыптасу мәселелерін қарау, сондай-ақ Қазақстанның құқықтық жүйесіндегі өзгерістерді талдау осы зерттеудің өзектілігі мен қажеттілігін көрсетеді. Өзектіліктің негіздемесі сондай-ақ құқықтық реттеу, әлеуметтік қорғау,</p>

			<p>азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету мәселелерін қоса алғанда, тиімді әлеуметтік мемлекетті қалыптастыру жолында Қазақстан тап болатын проблемалар мен сын-тегеуріндерді талдаумен нығайтылды. Автор зерттелетін мәселенің мәні мен ерекшелігін, оның құқықтық ғылым мен практика үшін маңыздылығын терең түсінуді көрсететін терең зерттеуді және жаңа тәсілдерді әзірлеуді қажет ететін негізгі аспектілерді бөліп көрсетеді және егжей-тегжейлі талдайды.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) <u>айқындайды</u>; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды және оның көлемінің, зерттеу ұзақтығын, негізділігін бағалауға мүмкіндік береді. Ол теориялық және эмпирикалық зерттеу әдістерін тиімді сәйкестендіру арқылы қамтамасыз етілген. Докторлық диссертацияның мазмұны зерттеудің жарияланған тақырыбын мұқият және дәйекті түрде көрсетеді.</p>
		<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді</p>	<p>Зерттеу мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Докторлық диссертацияда мақсат пен міндеттер автордың Қазақстандағы әлеуметтік мемлекеттің қалыптасу</p>

			<p>процестерін жан-жақты зерттеуге деген ұмтылысын көрсете отырып, зерттеудің мәлімделген тақырыбымен тығыз байланысты. Диссертациялық жұмыстың мақсаты әлеуметтік мемлекеттің мәнін кешенді қарастыра отырып, әлеуметтік-экономикалық құбылыстың генезисін зерттеу, қазіргі кезеңде Қазақстан Республикасында әлеуметтік мемлекеттің қалыптасуының негізгі бағыттары мен дамытудың ұйымдық-құқықтық негіздерін анықтау, әртүрлі шет елдерде әлеуметтік мемлекеттің қалыптасуы мен жетілуін ғылыми-теориялық тұрғыдан зерделеу, тиімді тұстары бойынша ұсыныстар әзірлеу танылады. Айқындалған мақсатқа белгіленген міндеттер арқылы қол жеткізілген.</p>
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) <u>толық байланысқан</u>; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ</p>	<p>Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық тұрғыдан толық байланысқан. Диссертациялық жұмыс нормативтік сілтемелерден, белгілеулер мен қысқартулардан, кіріспе, үш тарау, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Әр тарау диссертация тақырыбымен тығыз байланысты және зерттелетін сұрақтарға терең еруге ықпал етеді. Автор диссертация тақырыбын жан-жақты қамтуға мүмкіндік беретін көптеген дереккөздерді, соның ішінде заңнамалық</p>

			актілерді, ғылыми еңбектерді, статистикалық деректерді және халықаралық тәжірибені пайдаланады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар;</u> 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған, сыни, кешенді талдау бар.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар толығымен жаңа болып табылады. Докторлық диссертацияда автор құқықтық ғылым мен тәжірибе үшін жаңалығы мен маңыздылығы бар ғылыми нәтижелер мен ережелерді ұсынады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа болып табылады. Докторлық диссертацияда ұсынылған тұжырымдар автордың ойлауының жаңалығы мен өзіндік ерекшелігін көрсетеді. Қорытындылардың жаңалығы мынада: автор теориялық білімді нақты құқық қолдану практикасын талдаумен синтездейді, Қазақстанда әлеуметтік мемлекеттің қалыптасуындағы жаңа тенденциялар мен проблемаларды анықтайды. Бұл қазақстандық даму

			<p>жолының ерекшелігін көрсететін бірегей тұжырымдарды тұжырымдауға мүмкіндік береді.</p> <p>Қорытындылар әлеуметтік мемлекеттің мақсаттарына жету үшін нақты құқықтық және әлеуметтік реформаларды жүргізу қажеттілігіне баса назар аударады. Автор ғылыми дискурсқа жаңа үлес болып табылатын қолданыстағы жүйені жақсартудың өзіндік шешімдері мен тәсілдерін ұсынады.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа</u>;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертациялық жұмыста көрініс тапқан техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері толығымен жаңа және негізделген.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негізделген.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p>	<p>1 қағидат. «Ұғымдық-категориялық аппаратты жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік мемлекет ұғымына келесідей авторлық анықтама беріледі: Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік мемлекет -</p>

		<p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p>	<p>бұл ең жоғары құндылығы адам болып табылатын құқықтық демократиялық мемлекет, әркімнің шығармашылық әлеуетін, олардың қажеттіліктері мен мүдделерін еркін дамыту және іске асыру үшін азаматтардың тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету құралы».</p> <p>7.1. Қағидат дәлелденді.</p> <p>7.2 Жоқ.</p> <p>7.3.Жаңа.</p> <p>7.4. Қолдану деңгейі кең.</p> <p>7.5. Мақалада дәлелденген.</p> <p>2 қағидат. Қазақстан Республикасында әлеуметтік-құқықтық мемлекеттің пайда болуының алғышарты қазақстандық қоғамның кеңестік қоғамнан тәуелсіз, демократиялық, құқықтық, зайырлы, әлеуметтік қоғамға айналуы болып табылады.</p> <p>7.1. Қағидат дәлелденді.</p> <p>7.2 Жоқ.</p> <p>7.3.Жаңа.</p> <p>7.4. Қолдану деңгейі кең.</p> <p>7.5. Мақалада дәлелденген.</p> <p>3 қағидат. Әлеуметтік мемлекет өз алдына жеке белгілермен ажыратылады. Әлеуметтік мемлекеттің негізгі белгілерін мыналар деп санауға болады:</p>
--	--	--	--

а) бұл адам, оның өмірі, әл-ауқаты және жеке қадір-қасиеті ең жоғары құндылық болып табылатын мемлекет;

ә) әлеуметтік мемлекеттің ішкі және сыртқы саясаты тек ұлттық және топтық мүдделерді ғана емес, ең алдымен құқықтарды, бостандықтар мен заңды әлеуметтік мүдделерді қорғауға бағытталған, адамның және азаматтың экономикалық мүдделері;

б) әлеуметтік мемлекеттің әрбір басқарушылық шешімі құқықтық әлеуметтік бағдарланған сипатқа ие;

в) бұл белсенді әлеуметтік саясат жүргізетін, тек мемлекеттік емес, сонымен бірге экономиканың жеке секторларының әлеуметтік бағдарлануын қамтамасыз ететін мемлекет;

г) әлеуметтік мемлекет биліктің, қоғамның және азаматтың өзара әлеуметтік жауапкершілігіне негізделген;

д) әлеуметтік мемлекет бюрократияға, сыбайлас жемқорлыққа және басқа да қоғамға қарсы көріністерге төзбейді;

е) әлеуметтік мемлекеттің объектісі тек әлеуметтік сала ғана емес, экономиканың, мәдениеттің, білімнің, денсаулық сақтаудың, спорттың, жеке және ұжымдық бастаманың әлеуметтік бағдарлануын әлеуметтік бағдарланған құқықтық қамтамасыз ету, қоғам мүшелерін

өздерінің және жақындарының әлауқатына неғұрлым белсенді дербес қамқорлық жасауға ынталандыру және т. б.

7.1. Қағидат дәлелденді.

7.2 Жоқ.

7.3. Жаңа.

7.4. Қолдану деңгейі кең.

7.5. Мақалада дәлелденген.

4 қағидат. Әлеуметтік құқықтық мемлекеттің негізі – мемлекеттің Негізгі заңында декларацияланатын немесе декларацияланбайтын әлеуметтік әділеттілік қағидаты. Әлеуметтік мемлекет тікелей Қазақстан Республикасында әділеттілік қағидаттары, мемлекеттің әлеуметтілігін заңнамалық бекіту, әлеуметтік теңестіру қағидаты, азаматқа әлеуметтік көмек арқылы өзін-өзі қамтамасыз ету мүмкіндігін беру қағидаты негізінде құрылуға тиіс.

7.1. Қағидат дәлелденді.

7.2 Жоқ.

7.3. Жаңа.

7.4. Қолдану деңгейі кең.

7.5. Мақалада дәлелденген.

5 қағидат. Қазақстан Республикасында әлеуметтік мемлекеттің қандай да бір үлгілері және тиісінше әлеуметтік саясаттың қандай да бір үлгілері

жаңғыртылатын шет елдердің құқықтық, ұйымдастырушылық жетістіктерін ескерусіз әлеуметтік мемлекет құру мүмкін емес.

7.1. Қағидат дәлелденді.

7.2 Жоқ.

7.3.Жаңа.

7.4. Қолдану деңгейі кең.

7.5. Мақалада дәлелденген.

6 қағидат. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік құқықтық мемлекеттің әлеуметтік функциясы әлеуметтік саясат құралдарын пайдалану және тиімсіз әрекет ететіндерді реформалау арқылы іске асырылады. Бұл реформалар зейнетақы, халықты жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету және лайықты еңбек жағдайларын қамтамасыз ету жүйесін, еңбек нарығын қалыптастыру, Қазақстан Республикасында кәметке толмағандардың құқықтарын қамтамасыз ету жөніндегі әлеуметтік жүйелерді қамту қажет.

7.1. Қағидат дәлелденді.

7.2 Жоқ.

7.3.Жаңа.

7.4. Қолдану деңгейі кең.

7.5. Мақалада дәлелденген.

			<p>7 қағидат. Басым ұлттық жобаларды іске асырудың қазіргі кезеңінде – бұл мемлекеттің әлеуметтік-құқықтық саясатын іске асырудың ең тиімді құралы.</p> <p>7.1. Қағидат дәлелденді.</p> <p>7.2 Жоқ.</p> <p>7.3.Жаңа.</p> <p>7.4. Қолдану деңгейі кең.</p> <p>7.5. Мақалада дәлелденген.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған	<p>Диссертацияда әдіснаманы таңдау негізделген, ал әдістеменің өзі егжей-тегжейлі және ашықтықтың жоғары деңгейімен сипатталған. Автор зерттеу әдістерін таңдауды негіздеуге көп көңіл бөледі, бұл талдауға байыпты және жүйелі көзқарасты көрсетеді. Әдістемелік бөлім әртүрлі зерттеу тәсілдерін, соның ішінде нормативтік-құқықтық талдауды, тарихи әдісті, салыстырмалы талдауды және сапалы және сандық зерттеу әдістерін терең түсінуді көрсетеді. Әдістердің бұл әртүрлілігі диссертация тақырыбын жан-жақты қарастыруға мүмкіндік береді, осылайша зерттеудің тереңдігі мен көлемін қамтамасыз етеді.</p>
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу	

		және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u>	жеткізілді. Деректерді өңдеу және талдау үшін компьютерлік құралдарды қолдану зерттеу нәтижелерінің дәлдігін арттырып, авторға күрделі құқықтық мәселелерді тереңірек зерттеуге мүмкіндік берді.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u>	жоқ
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған. Диссертацияда пайдаланылған әдебиеттер тізімі көрсетілген (146 әдебиет).
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі қарастырылып отырған мәселелерді шешу үшін жеткілікті.
9.	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u>	Исахов Бахытжан Сейдиллаевичтың диссертациялық жұмысының теориялық маңызы сол, жұмыстың жекелеген ережелері ғылыми айналымға алғаш рет енгізіліп отырғандығында және мемлекет пен құқық құрылысының қазіргі заманғы

			мәселелерін салыстырмалы тарихи және құқықтық талдауды тереңдету, одан әрі дамыту және әлеуметтік қатынастарды құқықтық реттеу саласындағы отандық заңнаманы жетілдіру процесінде пайдалануға мүмкіндіктер береді.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Исахов Бахытжан Сейдиллаевичтың диссертациялық жұмысының практикалық маңызы бар, оның нәтижелерін заң шығарушылық қызметінде, сондай-ақ жоғары оқу орындарының оқу процесінде заңгер мамандарды даярлау үшін қолдануға болады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады. Олардың апробациялануы автордың ғылыми мақалаларының жариялануымен расталады. Зерттеу нәтижелері әлеуметтік мемлекеттің дамуы мен нығаюына ықпал ететін құқықтық тетіктерді жетілдіру үшін, сондай-ақ азаматтардың әлеуметтік құқықтарын көбірек қорғауды қамтамасыз ету үшін пайдаланылуы мүмкін.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) <u>жоғары</u> ; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Докторлық диссертацияны жазудың академиялық деңгейі жоғары және зерттеу тереңдігін, талдау сапасын және ғылыми стандарттарға сәйкестігін көрсетеді. Диссертация зерттелетін мәселенің өзектілігін көрсетеді және түпнұсқа

			<p>идеяларды, қорытындыларды ұсына отырып, ғылыми білімге жаңа үлес қосады. Диссертация айқындық пен дәлдікпен, презентацияның академиялық стилімен ерекшеленеді, терминологиялар дұрыс қолданылады және логикалық және стилистикалық қателіктер жоқ.</p>
--	--	--	---

Исахов Бахытжан Сейдиллаевичтің «6D030100-Құқықтану» мамандығы бойынша «Қазақстан Республикасын әлеуметтік мемлекет ретінде бекітудің конституциялық-құқықтық негіздері» атты диссертациясына оң пікірімді бере отырып, философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Рецензент:

**І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің
Құқық және экономика жоғары мектебінің деканы,
PhD докторы**



Жумагулов Т.Б.